

POTRZEBY I OCZEKIWANIA SENIORÓW ZAMIESZKUJĄCYCH MIASTO ELBLĄG

- RAPORT Z BADAŃ ANKIETOWYCH -

ELBLĄG 2023

Niniejszy dokument prezentuje wyniki badań ankietowych przeprowadzonych na potrzeby opracowania „Elbląskiego programu na rzecz osób starszych na lata 2023-2027”. Dotyczyły one zagadnień związanych w szczególności z jakością życia, bezpieczeństwem, rolą seniora w lokalnym środowisku, aktywnością osób starszych, a także zapotrzebowaniem na formy pomocy osobom wymagającym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Badanie ankietowe przeprowadzono wśród osób starszych zamieszkujących Miasto Elbląg. Ankiety były udostępniane na stronach internetowych „Elbląg konsultuje!”, w wersji papierowej dostępne były w siedzibie Urzędu Miejskiego, Elbląskiego Centrum Usług Społecznych i innych instytucji, a także przekazywane bezpośrednio seniorom poprzez różne organizacje seniorskie oraz w trakcie wydarzeń organizowanych dla seniorów w Elblągu. Badanie zrealizowano w okresie od marca do maja 2023 roku, wzięto w nim udział 257 osób.

Charakterystyka respondentów

W badaniu ankietowym wzięto udział 257 mieszkańców Elbląga, spośród których ponad trzy czwarte stanowiły kobiety (76,7%), natomiast mężczyźni to 23,3%.

Tabela 1. Struktura socjodemograficzna respondentów (n=257)¹

Wyszczególnienie	Liczba	%
Płeć		
Kobiety	197	76,7%
Mężczyźni	60	23,3%
Wiek		
60- 70 lat	109	42,4%
71-80 lat	106	41,2%
81 i powyżej	42	16,4%
Struktura gospodarstwa domowego		
Mieszkam sam/a (jestem osobą samotną, nie ma rodziny)	36	14,0%
Mieszkam sam/a (posiadam rodzinę, która mieszka oddzielnie)	110	42,8%
Mieszkam z rodziną	111	43,2%
Wykształcenie		
Podstawowe lub niepełne podstawowe	12	4,7%
Ponadpodstawowe (zawodowe, średnie)	172	66,9%
Wyższe	73	28,4%
Aktywność zawodowa		
Pracuję zawodowo	8	3,1%
Jestem emerytem/ką, rencistą/ką, ale mimo tego pracuję	119	46,3%
Nie pracuję	130	50,6%
Sytuacja materialna		
Pieniądzy wystarcza tylko na bieżące wydatki	143	55,6%
Pieniądzy wystarcza na bieżące wydatki i mogę część odłożyć lub zainwestować	83	32,3%
Pieniądzy nie wystarcza na bieżące wydatki	31	12,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

¹ Przy każdym z pytań w nawiasie podano liczbę osób, które na nie odpowiedziały (n=...). Wynika to z faktu, że część osób nie odpowiedziała na wszystkie pytania.

Respondenci byli dość zróżnicowani ze względu na wiek – 42,4% to osoby w przedziale wiekowym od 60 do 70 lat; 41,2% było w wieku od 71 do 80 lat, a 16,4% stanowiły osoby od 81 roku życia wzwyż.

Większość respondentów to osoby, które posiadają rodzinę, przy czym 43,2% mieszka z nią, natomiast 42,8% prowadzi samodzielne gospodarstwo domowe, ale posiada rodzinę, która mieszka oddzielnie. Jedynie 14,0% badanych to osoby, które mieszkają same i jednocześnie nie mają rodziny.

Analiza wykształcenia ankietowanych osób wskazuje na przewagę wykształcenia ponadpodstawowego (66,9%). W dalszej kolejności niespełna jedna trzecia badanych (28,4%) posiadała wykształcenie wyższe, a 4,7% stanowią osoby z wykształceniem podstawowym lub niepełnym podstawowym.

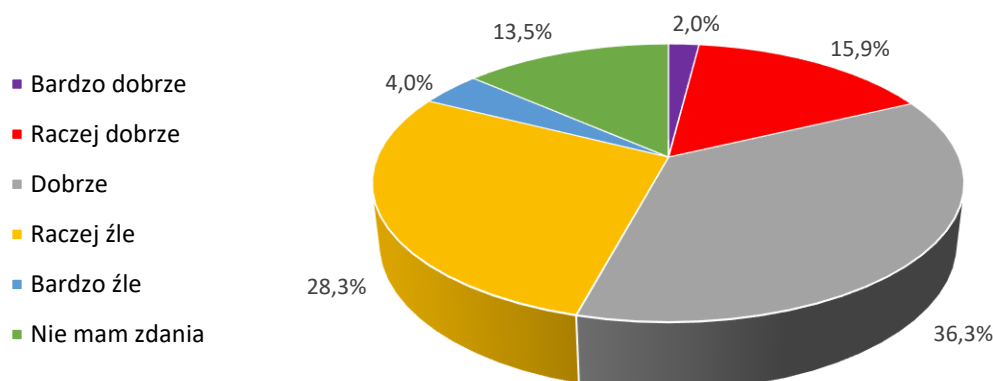
Nieco ponad połowa respondentów nie pracuje już zawodowo (50,6%), natomiast 46,3% badanych wskazało, że są emerytami lub rencistami, ale mimo tego nadal pracują. Jedynie 3,1% pracuje zawodowo.

Sytuacja materialna badanych mieszkańców jest dość zróżnicowana. Większość respondentów wskazała, że pieniędzy wystarczy im tylko na bieżące wydatki (55,6%), natomiast prawie jedna trzecia deklaruje, że pieniędzy wystarczy im na bieżące wydatki, a jednocześnie mogą część odłożyć lub zainwestować (32,3%). Ponad 12% respondentów twierdzi, że nie starcza im na bieżące wydatki.

Ocena jakości życia

Respondenci zostali zapytani o to, jak oceniają jakość życia seniorów. W świetle uzyskanych odpowiedzi, ponad jedna trzecia badanych ocenia ją *dobrze* (36,3%); 15,9% *raczej dobrze*, a 2,0% *bardzo dobrze*. Łącznie daje to skalę odpowiedzi o zabarwieniu pozytywnym na poziomie 54,2%. Odpowiedzi o zabarwieniu negatywnym udzieliło 32,3% badanych, przy czym 28,3% ocenia jakość życia seniorów *raczej źle*, a 4,0% *bardzo źle*. Zdania na ten temat nie wyraziło 13,5% respondentów.

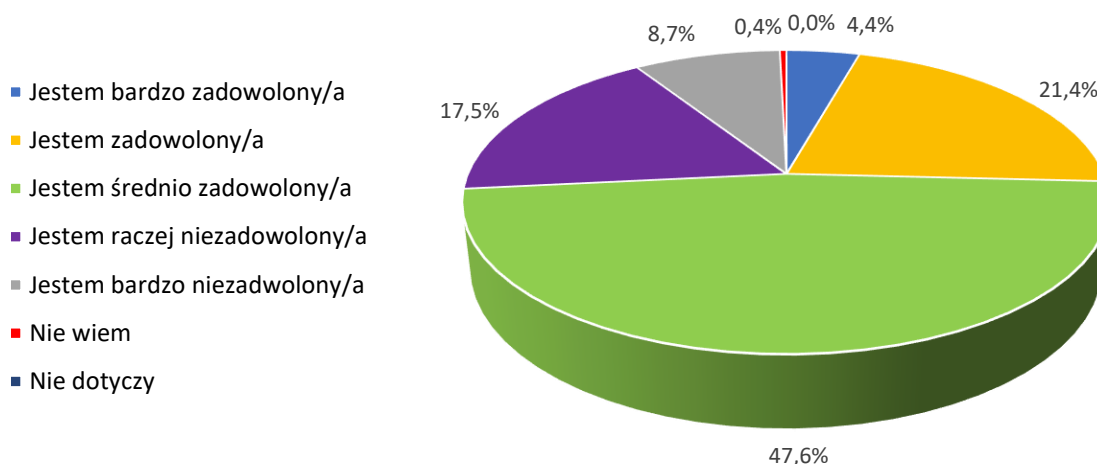
Wykres 1. Jak ocenia Pan/Pani jakość życia seniorów? (n=251)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Ankietowani zostali poproszeni również o ocenę różnych aspektów swojego życia, w tym stanu zdrowia, kontaktów z rodziną i sąsiadami, a także sposobów spędzania wolnego czasu. Seniorzy są w dużej części średnio zadowoleni ze swojego stanu zdrowia, na co wskazało 47,6% badanych. W drugiej kolejności – 21,4% deklaruje, że są zadowoleni, a 17,5% to osoby raczej niezadowolone. Bardzo zadowolonych jest 4,4% ankietowanych, a bardzo niezadowolonych – 8,7%.

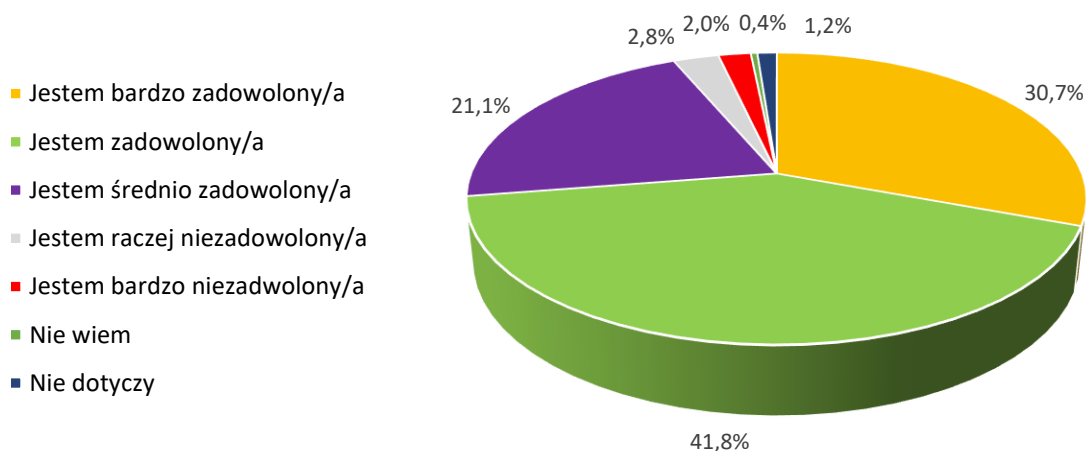
Wykres 2. Jak ocenia Pan/Pani swój stan zdrowia? (n=252)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Badani seniorzy dość dobrze oceniają swoje kontakty z rodziną. Spośród nich 41,8% deklaruje, że są zadowoleni z tego aspektu swojego życia; 30,7% to osoby bardzo zadowolone, a 21,1% stanowią osoby średnio zadowolone. Na niezadowolenie z kontaktów z rodziną wskazuje jedynie 4,8% ankietowanych.

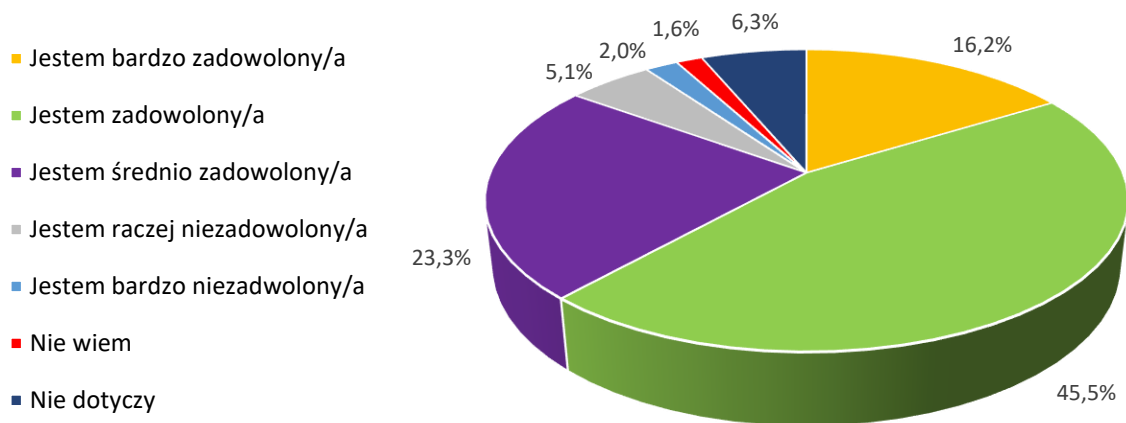
Wykres 3. Jak ocenia Pan/Pani swoje kontakty z rodziną? (n=251)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Podobnie seniorzy oceniają kontakty z sąsiadami. Swoje zadowolenie z tego aspektu wyraża 45,5% badanych, w dalszej kolejności 23,3% deklaruje, że są średnio zadowoleni, a 16,2% - bardzo zadowoleni. Negatywnie wypowiada się 7,1% badanych.

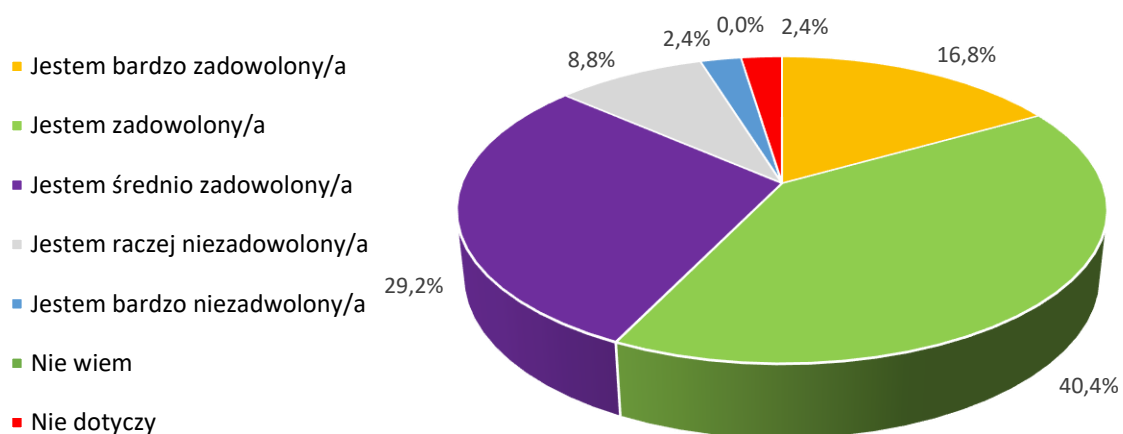
Wykres 4. Jak ocenia Pan/Pani swoje kontakty z sąsiadami? (n=253)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Ankietowani seniorzy wykazują dość duży stopień zadowolenia w stosunku do sposobów spędzania wolnego czasu. Spośród badanych 40,4% jest zadowolonych z tego, jak spędza wolny czas; 29,2% jest średnio zadowolonych, a 16,8% bardzo zadowolonych. Niezadowolenie wyraziło 11,2% badanych.

Wykres 5. Jak ocenia Pan/Pani swoje sposoby spędzania czasu wolnego? (n=250)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Ankietowanych seniorów w największym stopniu dotyczą problemy zdrowotne, na które wskazała ponad połowa respondentów (55,3%). W dalszej kolejności badani doświadczają samotności (24,9%), niezaspokojenia potrzeb w zakresie spędzania wolnego czasu (19,8%),

braku informacji i możliwościach wsparcia i ofercie skierowanej do seniorów (15,2%) oraz ograniczeń w korzystaniu z technologii (12,1%).

Tabela 2. Który z problemów Pana/ Panią jako seniora dotyczy? (n=257)

Wyszczególnienie	%
Samotność	24,9%
Ubóstwo i bieda	5,1%
Problemy zdrowotne	55,3%
Brak pomocy/ wsparcia ze strony innych	6,2%
Niezaspokojenie potrzeb w zakresie spędzania czasu wolnego	19,8%
Ograniczenia w korzystaniu z technologii	12,1%
Bariery architektoniczne i komunikacyjne	8,6%
Brak informacji o możliwościach wsparcia/ oferty skierowanej do seniorów	15,2%
Inne	0,0%
Żadne	16,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

W nieco mniejszej skali zaznaczano odpowiedzi wskazujące na bariery architektoniczne i komunikacyjne (8,6%), brak pomocy i wsparcia ze strony innych (6,2%) oraz ubóstwo i biedę (5,1%). Spośród badanych 16,0% twierdzi, że żaden problem ich nie dotyczy.

Bardziej szczegółowej analizie poddano temat barier architektonicznych i komunikacyjnych – respondenci zostali poproszeni, aby wskazać jakie bariery dotyczą ich w największym stopniu.

W świetle uzyskanych odpowiedzi są to:

- obiekty nieprzystosowane do osób niedowidzących, również oznaczenie ulic i chodników;
- ławki;
- brak toalet w mieście, a także toalety niedostosowane do potrzeb;
- problemy z wsiadaniem do autobusu i tramwaju;
- niewystarczająca komunikacja z obrzeży miasta do szpitala, oddalone przystanki, mała częstotliwość kursowania autobusów.

Senior w środowisku lokalnym

Jeden z elementów badania stanowiła subiektywna opinia respondentów dotycząca traktowania ich przez inne osoby w lokalnym środowisku, tj. w instytucjach, przychodniach i szpitalach, środkach transportu publicznego, miejscach użyteczności publicznej, a także przez osoby należące do rodziny, sąsiedztwa oraz przez młodzież.

Tabela 3. Jak jest Pan/ Pani traktowany/a przez inne osoby w środowisku lokalnym?

Wyszczególnienie	Duża życzliwość, wsparcie	Raczej życzliwość, wsparcie	Średnia życzliwość, wsparcie	Raczej brak życzliwości i wsparcia	Zdecydowany brak życzliwości i wsparcia	Nie mam zdania
Instytucje (n=237)	8,9%	28,7%	36,3%	8,9%	3,8%	13,5%
Przychodnie, szpitale (n=237)	13,1%	22,8%	32,5%	17,3%	11,4%	3,0%
Środki transportu publicznego (n=233)	6,9%	25,3%	27,9%	11,2%	5,2%	23,6%
Miejsca użyteczności publicznej (np. teatr, restauracje, sklepy itp.) (n=224)	12,1%	39,7%	21,9%	4,0%	2,2%	20,1%
Młodzież (n=214)	11,7%	28,5%	27,1%	14,5%	6,1%	12,1%
Rodzina (n=231)	50,2%	29,9%	11,3%	3,5%	3,0%	2,2%
Sąsiedzi (n=223)	20,6%	39,0%	20,2%	6,3%	6,3%	7,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

W świetle uzyskanych odpowiedzi badani seniorzy czują się najlepiej traktowani w miejscach użyteczności publicznej, tj. w takich miejscach jak teatr, restauracje oraz sklepy. Na dużą życzliwość i wsparcia wskazało tu 12,1%, natomiast na *raczej* życzliwość i wsparcie 39,7%. Dość duży jest tu też odsetek osób, które oceniły życzliwość i wsparcie na średnim poziomie (21,9%). Oceny negatywne wskazało tu 6,2%. Ponad jedna piąta (20,1%) nie ma zdania w tym zakresie.

W instytucjach, z życzliwością i wsparciem na poziomie dużym lub określanym poprzez *raczej*, czuje się traktowanych 37,6% badanych, na *średnim* 36,3%. Odpowiedzi negatywne zaznaczyło 12,7% badanych, a 13,5% nie wyraziło swojego zdania na ten temat.

W odniesieniu do przychodni i szpitali dwie najwyższe odpowiedzi zaznaczyło 35,9% respondentów, ocenę na średnim poziomie wyraziło 32,5%, natomiast negatywnie odniosło się 28,7% badanych. Jedynie 3,0% wskazało, że nie ma zdania.

Środki transportu publicznego to miejsce, w którym życzliwości i wsparcia na dużym lub trochę mniejszym poziomie doświadcza 32,2%, a jednocześnie aż 16,7% wskazuje na jej brak. Ocenę na średnim poziomie deklaruje 27,9% respondentów, natomiast brak zdania – 23,6%.

Spośród trzech grup analizowanych pod kątem traktowania osób starszych, respondenci najlepiej oceniają rodzinę. W świetle uzyskanych odpowiedzi 80,1% badanych odczuwa traktowanie z dużą lub *raczej* życzliwością i wsparciem przez rodzinę, na średni poziom wskazało 11,3%, a negatywne oceny wyraziło 6,5% badanych.

W odniesieniu do sąsiadów, odpowiedzi wskazujące na *dużą życzliwość i wsparcie* bądź *raczej życzliwość i wsparcie* zaznaczyło 59,6% badanych, na średni poziom życzliwości i wsparcia wskazało 20,2%, a negatywnie oceniło je 12,6% ankietowanych.

Mniej niż połowa seniorów czuje się traktowana przez młodzież z *dużą lub raczej życzliwością i wsparciem* (40,2%), średnio ocenia ją 27,1% badanych, a odpowiedzi negatywnej udzieliło 20,6%. Zdania na ten temat nie ma 12,1%.

Tabela 4. Na ile bezpiecznie czuje się Pan/Pani w sytuacjach?

Wyszczególnienie	Bardzo dobrze	Raczej dobrze	Średnio	Raczej źle	Bardzo źle	Nie mam zdania
Używania Internetu (n=245)	13,9%	21,2%	30,2%	10,2%	4,5%	20,0%
Korzystania z bankowości elektronicznej (n=234)	10,7%	24,8%	17,9%	10,7%	7,3%	28,6%
Załatwiania spraw przez telefon (n=241)	17,4%	30,7%	22,4%	12,0%	3,7%	13,7%
Korzystania z komunikacji miejskiej (n=241)	16,6%	28,6%	23,7%	6,6%	4,1%	20,3%
Przebywania w przestrzeni miejskiej (n=238)	16,8%	41,2%	25,6%	2,9%	0,8%	12,6%
Przebywania w domu/ mieszkaniu (n=248)	54,4%	31,5%	7,7%	2,4%	2,4%	1,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Respondentów zapytano również o poczucie bezpieczeństwa w sytuacjach używania internetu, korzystania z bankowości elektronicznej, załatwiania spraw przez telefon, korzystania z komunikacji miejskiej, przebywania w przestrzeni miejskiej oraz przebywania w domu lub mieszkaniu. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że ankietowani najbezpieczniej czują się we własnym domu lub mieszkaniu – w tym przypadku aż 54,4% czuje się bardzo dobrze, a 31,5% raczej dobrze. Na średnim poziomie bezpieczeństwo oceniło tu 7,7% badanych, natomiast odpowiedzi negatywnych udzieliło jedynie 4,8%.

W drugiej kolejności respondenci czują się bezpiecznie w przestrzeni miejskiej – 16,8% czuje się tu bardzo dobrze, a 41,2% raczej dobrze. Dość wysoki w tym przypadku jest odsetek odpowiedzi na średnim poziomie (25,6%), natomiast odpowiedzi negatywne stanowiły 3,7%. Zdania na ten temat nie wyraziło 12,6% badanych.

Bezpieczeństwo na podobnym poziomie oceniono w przypadku załatwiania spraw przez telefon i korzystania z komunikacji miejskiej. Przy załatwianiu spraw przez telefon bardzo

dobrze i dobrze czuje się 48,1% ankietowanych, a w przypadku korzystania z komunikacji miejskiej 45,2%. Na średnim poziomie bezpieczeństwa zostało ocenione odpowiednia na 22,4% i 23,7%, natomiast odpowiedzi negatywne udzielono w 15,7% i 10,7%. Odsetek osób niezdecydowanych w tych przypadkach wynosił odpowiednio 13,7% i 20,3%.

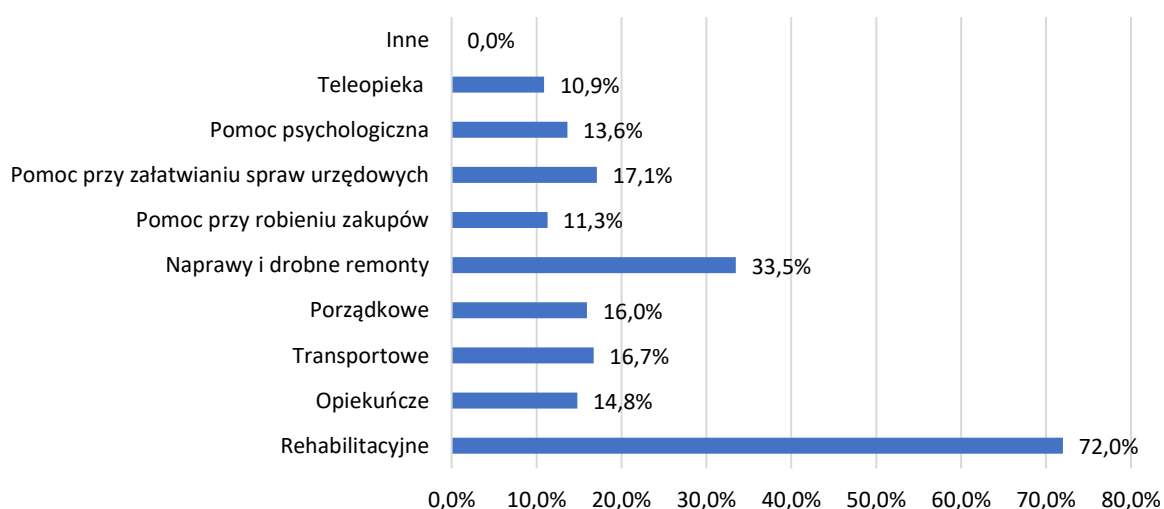
Dość duże zróżnicowanie występuje w przypadku oceny bezpieczeństwa w sytuacji korzystania z internetu oraz z bankowości elektronicznej. Bardzo bezpiecznie w tych przypadkach czuje się odpowiednio 13,9% i 10,7%, natomiast raczej bezpiecznie – 21,2% i 24,8%. Oceny średnie wskazało w przypadku używaniu internetu 30,2%, a w przypadku korzystania z bankowości elektronicznej 17,9%. Poczucie braku bezpieczeństwa deklaruje odpowiednio 14,7% i 18,0%. W obu tych sytuacjach bardzo wysoki jest odsetek odpowiedzi *nie wiem*, który kształtował się na poziomach 20,0% i 28,6%. Może to oznaczać, że osoby te nie korzystają z tych technologii i nie potrafiły w związku z tym ocenić swojego poczucia bezpieczeństwa.

Codzienne funkcjonowanie

Respondenci zapytani o to, czy mają problemy z wykonywaniem codziennych czynności, w większości liczącej 64,6% wskazali, że nie, natomiast 35,4% badanych twierdzi, że takich problemów doświadcza. Ponad połowa ankietowanych deklaruje, że nie korzysta z pomocy innych ludzi w codziennym życiu (53,2%); natomiast 26,2% twierdzi, że korzysta ze wsparcia na co dzień, a 20,6% - czasami. Jest to najczęściej pomoc ze strony rodziny, opiekunki oraz sąsiadów.

Większość respondentów chciałaby skorzystać z usług rehabilitacyjnych (72,0%), a w dalszej kolejności z napraw i drobnych remontów (33,5%). W mniejszym stopniu wskazywano pomoc przy załatwianiu spraw urzędowych (17,1%), usługi transportowe (16,7%), porządkowe (16,0%), opiekuńcze (14,7%), pomoc psychologiczną (13,6%), pomoc przy robieniu zakupów (11,3%) oraz teleopiekę (10,9%).

Wykres 6. Z jakich form pomocy chciałby/a Pan/Pani skorzystać? (n=257)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

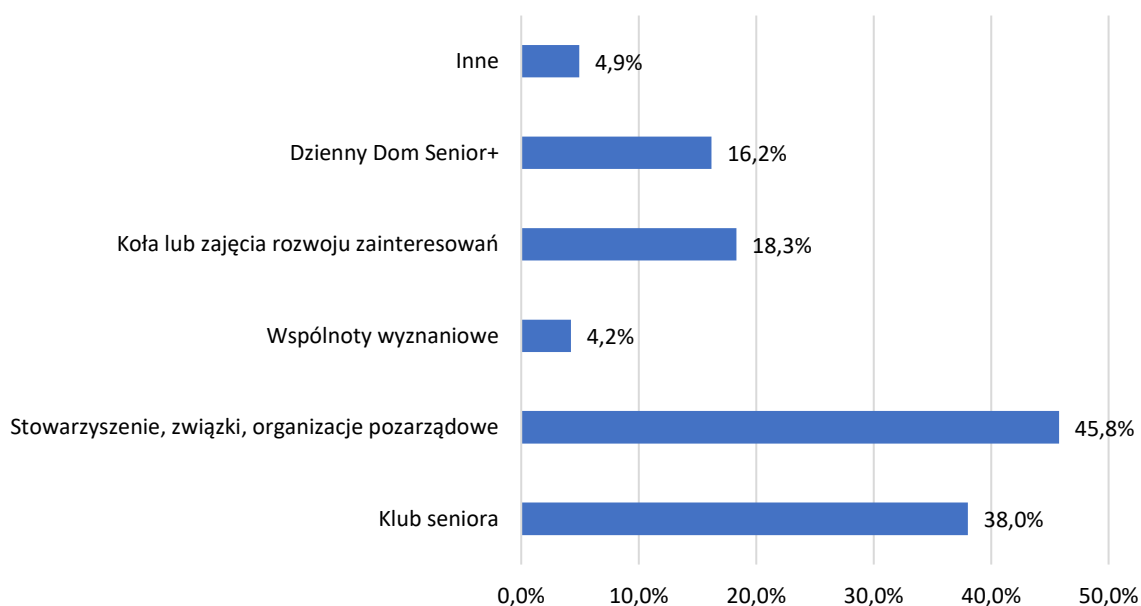
Większość badanych mieszkańców nie jest zainteresowana udziałem w programach profilaktycznych – odpowiedziało tak 53,9% respondentów, podczas gdy odpowiedzi pozytywnej udzieliło 46,1%. Osoby, które chciałyby brać udział w takich programach wskazywały na badania profilaktyczne, kardiologiczne, ortopedię, wykłady, a także specjalistyczne badania.

Aktywność seniorów

Spośród badanych mieszkańców 58,7% deklaruje, że bierze udział w działaniach kierowanych do seniorów, natomiast 41,3% twierdzi, że tego nie robi. Spośród osób, które odpowiedziały twierdząco, największa część (45,8%) deklaruje, że udziela się w organizacjach pozarządowych, a w dalszej kolejności pojawia się klub seniora (38,0%).

Mniejszy odsetek uzyskała odpowiedź dotycząca kół lub zajęć rozwijających zainteresowania (18,3%). Wymieniano tu m.in. zajęcia plastyczne, sportowe, taniec i język angielski. Następnie wskazano na Dzienny Dom Senior+ (16,2%), a najmniejszy odsetek uzyskała odpowiedź dotycząca wspólnot wyznaniowych (4,2%). W ramach odpowiedzi *Inne* seniorzy wskazywali m.in. na basen, gimnastykę, sport.

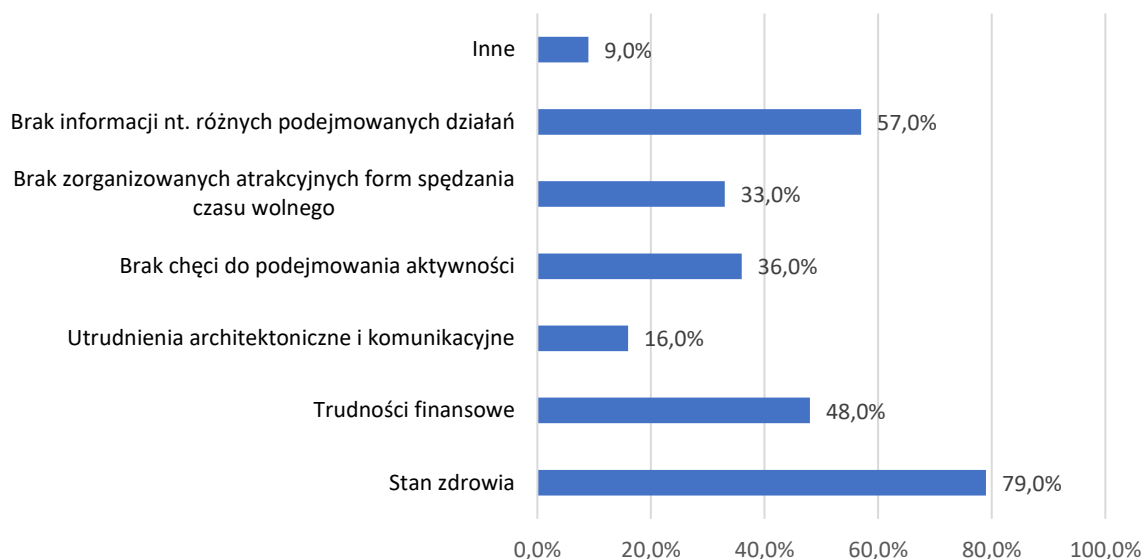
Wykres 7. Z jakich działań skierowanych do seniorów Pan/ Pani korzysta w naszym mieście? (n=142)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Osoby, które nie korzystają z żadnych form aktywności skierowanych do seniorów, zostały zapytane, jaki jest tego powód. W świetle uzyskanych odpowiedzi 79,0% ankietowanych nie korzysta z oferty z uwagi na stan zdrowia; 57,0% twierdzi, że brakuje informacji na temat tego typu działań; 48,0% wskazuje na trudności finansowe; 36,0% nie ma chęci, aby podejmować takie aktywności, a 33,0% uważa, że nie ma atrakcyjnych zorganizowanych form spędzania wolnego czasu w Elblągu. W ramach odpowiedzi *inne* seniorzy wskazywali na pracę zawodową, opiekę na członkiem rodziny, brak czasu, bardzo podeszły wiek, spędzanie czasu na własnej działce, a także na własne zainteresowania i pasje.

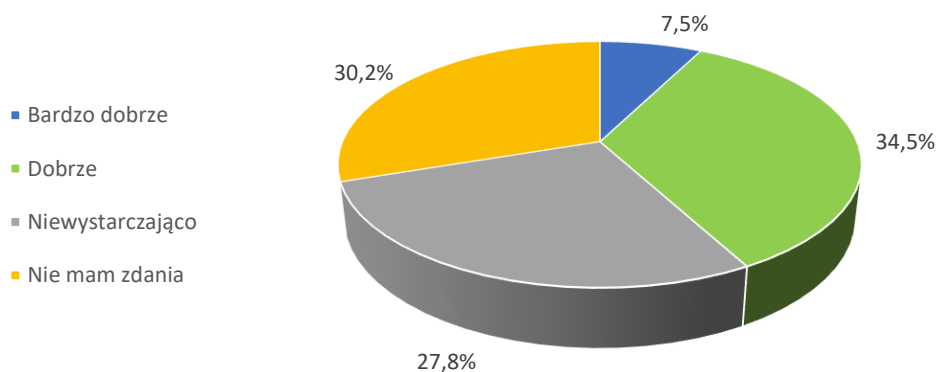
Wykres 8. Dlaczego Pan/Pani nie korzysta z oferty Miasta edukacyjnej, społecznej, kulturalnej i sportowej? (n=100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Ogólna ocena propozycji spędzania wolnego czasu dla seniorów z Elbląga jest średnia. Niewiele ponad jedna trzecia ankietowanych (34,5%) wskazuje, że ocenia te propozycje dobrze, jednak 27,8% ocenia je niewystarczająco. Jedynie 7,5% dokonało oceny na poziomie bardzo dobrym, natomiast aż 30,2% nie ma zdania na ten temat.

Wykres 9. Jak ocenia Pan/ Pani propozycje spędzania czasu wolnego dla seniorów w Elblągu? (n=252)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

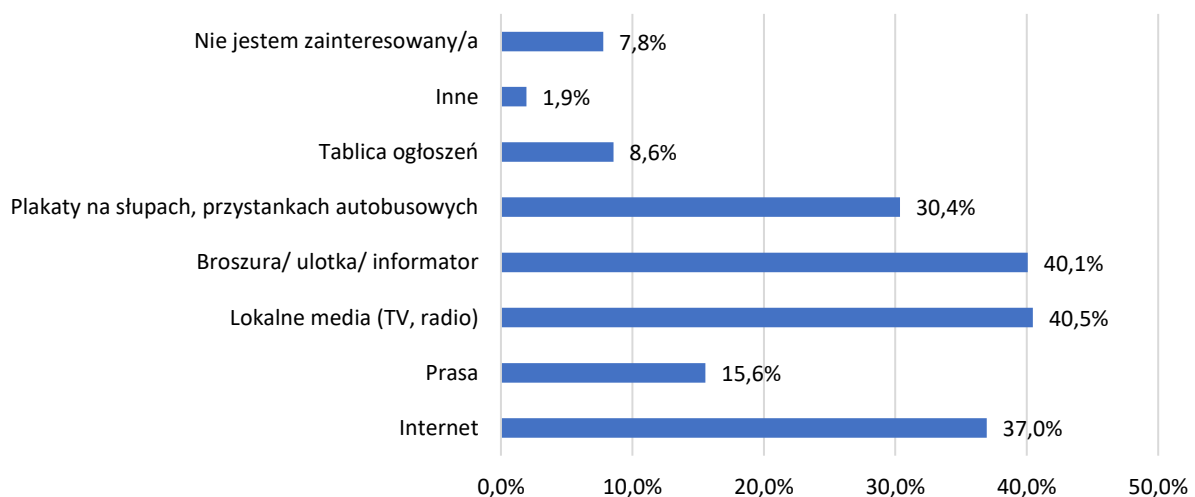
Ankietowanych seniorów zapytano, o co należałoby poszerzyć ofertę spędzania wolnego czasu dla osób starszych w mieście. Uzyskane odpowiedzi można podzielić na pięć głównych grup, tj. ogólne, sportowe, kulturalne, rozrywkowe oraz edukacyjne. Były to w szczególności następujące propozycje:

- ogólne – ogólnodostępne imprezy dla seniorów, spotkania integracyjne, wyjazdy, wycieczki, zwiedzanie zabytków, spotkania przy kawie, integracja międzypokoleniowa, spotkania z lekarzami specjalistami;

- sportowe – spacerzy, basen, ogniska, aktywność na świeżym powietrzu, wycieczki rowerowe, zabawy i zajęcia ruchowe, spotkania w parkach, gimnastyka, spędzanie czasu nad wodą;
- kulturalne – zajęcia artystyczne, kluby dyskusyjne, zajęcia malarskie, kulinarne, zawody w gry planszowe i szachy, kino, teatr, opera, muzeum, teatry uliczne, знижки i wejściówki, bilety za 1 zł do teatru;
- rozrywkowe – kawiarnie dla seniorów, imprezy taneczne, festyny i imprezy muzyczne, przedpołudniowe koncerty, nauka tańca, spotkania z ciekawymi ludźmi;
- edukacyjne – nauka obsługi urządzeń elektronicznych, kursy komputerowe, nauka języków obcych, warsztaty specjalistyczne.

Istotna jest również kwestia dotarcia z informacją do seniorów, w związku z czym zapytano ankietowanych w jaki sposób chcieliby otrzymywać informacje dotyczące skierowanej do nich oferty.

Wykres 10. W jaki sposób chciałby/aby Pan/ Pani, żeby docierały do Pana/ Pani informacje nt. oferty skierowanej do seniorów? (n=257)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

W świetle uzyskanych odpowiedzi najbardziej pożądaną formą jest informacja w lokalnych mediach (40,5%), a także informacje przekazywane przez broszury, ulotki i informatory (40,1%). W dalszej kolejności wskazano internet (37,0%), plakaty na słupach i przystankach autobusowych (30,4%), prasę (15,6%) oraz tablicę ogłoszeń (8,6%). W ogóle informacjami na temat oferty skierowanej do seniorów nie jest zainteresowanych 7,8% badanych. W internecie mieszkańcy oczekiwaliby informacji na stronie Urzędu Miejskiego w Elblągu np. poprzez zakładkę, a także na portalu internetowym www.portel.pl oraz poprzez e-mail. W lokalnych mediach informacja powinna pojawiać się przed wydarzeniem, a tablice ogłoszeń powinny być na klatkach schodowych, osiedlu, w bloku, klubach i w dziennym domu. Ponadto informacja może być rozsyłana listownie.

Wnioski i rekomendacje

Badania ankietowe zostały przeprowadzone na potrzeby opracowania „Elbląskiego programu na rzecz osób starszych na lata 2023-2027”. Wśród zagadnień, które w nim podjęto znalazły się tematy związane w szczególności z jakością życia, bezpieczeństwem, rolą seniora w lokalnym środowisku, aktywnością osób starszych, a także zapotrzebowaniem na formy pomocy osobom wymagającym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Seniorzy w Elblągu dość dobrze oceniają jakość swojego życia, w tym kontakty z rodziną i sąsiadami, a także sposoby spędzania wolnego czasu. Jednocześnie dość dobrze oceniają swój stan zdrowia, przy czym problemy zdrowotne są u nich nierzadko przeszkodą w korzystaniu z oferty aktywności, a także stanowią jeden z głównych problemów, z którym seniorzy się zmagają – wskazała na to ponad połowa badanych. Ponadto wśród potrzeb dominuje zapotrzebowanie na usługi rehabilitacyjne, a osoby, które wyrażają chęć udziału w programach profilaktycznych, w największym stopniu deklarują zapotrzebowanie na specjalistyczne badania i prelekcje.

Oprócz problemów zdrowotnych, seniorzy doświadczają samotności, co jest znamienne, jeśli weźmie się pod uwagę to, że największa część badanych mieszka z rodziną bądź samodzielnie, jednak rodzinę posiada. Może to wskazywać na niedostatek codziennych kontaktów z rodziną, która pomimo iż jest blisko, to zwykle zajmuje się własnymi sprawami, pracą zawodową, swoimi rodzinami i zainteresowaniami, natomiast kontakt z seniorem jest mniejszy.

Istotne są też bariery architektoniczne i komunikacyjne, które nie zostały zaznaczone w dużej skali, a jednocześnie podano konkretne przykłady tych barier, wskazujące na to, że mogą ich doświadczać większe grupy nie tylko osób starszych, ale też osób z niepełnosprawnościami i trudnościami w poruszaniu się. Tu również pojawia się aspekt zdrowotny, ponieważ ważny dla seniora okazuje się dojazd do szpitala.

Seniorzy czują się dość dobrze traktowani w środowisku lokalnym, przy czym najlepiej w miejscach użyteczności publicznej, natomiast relatywnie najgorzej w przychodniach i szpitalach, a także w środkach komunikacji publicznej. Czują się ponadto całkiem dobrze traktowani w swoim środowisku rodzinnym i sąsiedzkim, natomiast największe zróżnicowanie odpowiedzi występuje w przypadku młodzieży. Jednocześnie występuje potrzeba integracji międzypokoleniowej.

W kwestii bezpieczeństwa, seniorzy najbezpieczniej czują się we własnym domu lub mieszkaniu, ale również w przestrzeni miejskiej. Mniejsze poczucie bezpieczeństwa może się wiązać natomiast z korzystaniem z komunikacji miejskiej i załatwianiem spraw przez telefon. Trudno ocenić poziom bezpieczeństwa w związku z korzystaniem z internetu i bankowości elektronicznej, ponieważ duży odsetek odpowiedzi *nie wiem* może wskazywać, że część seniorów nie korzysta w tym zakresie z nowych technologii.

Seniorzy w większości wskazują, że nie mają problemów z wykonywaniem codziennych czynności, jak również twierdzą, że nie korzystają z pomocy innych ludzi. Okazuje się jednak, że występuje zapotrzebowanie na wsparcie w postaci drobnych napraw i remontów,

załatwianiu spraw urzędowych, transportu, porządków czy usług opiekuńczych, teleopieki i pomocy przy robieniu zakupów.

Aktywność seniorów jest dość zróżnicowana. Z jednej strony mamy grupę osób, które udzielają się w ramach organizacji pozarządowych i lokalnych wydarzeń, a z drugiej – osoby, których aktywność koncentruje się w ramach klubu seniora czy dziennego domu pobytu. Są osoby, które nie biorą udziału w żadnych aktywnościach, najczęściej jako powód podając swój stan zdrowia. Nie jest to jednak jedyny czynnik, ponieważ część osób nie bierze udziału w oferowanych aktywnościach z uwagi na trudności finansowe, brak chęci czy brak informacji o tego typu działaniach.

Nierzadko przewija się tu temat informowania o ofercie skierowanej do seniorów – jest to bardzo ważny aspekt, ponieważ część osób uważa, że informacje do nich nie docierają. Seniorzy chcieliby uzyskiwać informację o konkretnych wydarzeniach, blisko ich domów i miejsc aktywności oraz w czasie niedalekim od wydarzenia. Osoby, które mają kontakt z internetem mogą preferować formę online, jednak trzeba docierać do mieszkańców również poprzez ogłoszenia, ulotki i wszelkie informacje przekazywane bezpośrednio. Ważna jest też informacja o zasadach udziału w wydarzeniu – tj. czy wydarzenie jest bezpłatne albo jak można dojechać do miejsca, w którym się odbywa.

Seniorzy mają wiele propozycji odnośnie kreowania oferty spędzania czasu i rozwoju aktywności w Elblągu. Są to zwykle zajęcia koncentrujące się w obszarze aktywności sportowej, kulturalnej, rekreacyjnej oraz, w mniejszym stopniu, edukacyjnej. Wskazane propozycje co do zasady zakładają udział seniorów w zajęciach, wydarzeniach, spotkaniach, wyjazdach itp. Nie ma tu wskazań np. w zakresie rozwoju wolontariatu, tworzenia banku czasu czy innego zaangażowania społecznego osób starszych.

W odniesieniu do „Elbląskiego programu na rzecz osób starszych na lata 2023-2027” rekomenduje się uwzględnienie w nim następujących obszarów/działań:

- 1) Działania służące aktywnemu starzeniu się i poprawie stanu zdrowia osób starszych, poprzez m.in. zwiększanie dostępu do lekarzy specjalistów, zwiększanie dostępu do usług rehabilitacyjnych; realizację spotkań, warsztatów i prelekcji w obszarze zdrowia i aktywnego stylu życia;
- 2) Działania w obszarze rozwoju usług pomocy i wsparcia osobom starszym, w szczególności w podeszłym wieku i wymagającym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu – zgodnie z ideą deinstytucjonalizacji – poprzez rozwój usług środowiskowych, rozwój oferty klubów seniora i dziennego domu pobytu, rozwój usług „pomocowych” przy codziennych obowiązkach, teleopiekę i inne w zależności od indywidualnych potrzeb;
- 3) Działania w obszarze rozwoju różnorodnej aktywności seniorów poprzez m.in. organizację zajęć rozwijających pasje i zainteresowania, wyjazdów, wycieczek, spotkań, udział w wydarzeniach kulturalnych, włączanie seniorów w lokalne imprezy i wydarzenia;

- 4) Działania w obszarze edukacji seniorów poprzez m.in. organizację kursów i zajęć komputerowych; naukę obsługi internetu, bankowości elektronicznej, aplikacji telefonicznych; kursy językowe i inne dostosowane do potrzeb odbiorców;
- 5) Działania w obszarze bezpieczeństwa seniorów poprzez m.in. realizację kampanii informacyjnych, organizację spotkań i prelekcji w tematach związanych z bezpieczeństwem w przestrzeni miejskiej, komunikacji miejskiej oraz przestrzeni wirtualnej;
- 6) Działania służące większemu zaangażowaniu społecznemu seniorów poprzez m.in. angażowanie ich w organizację lokalnych wydarzeń, włączanie ich w procesy decyzyjne w zakresie np. przygotowywanych projektów i zawartej w nich oferty skierowanej do seniorów, zachęcanie do zaangażowania się w wolontariat oraz akcje na rzecz dobra wspólnego;
- 7) Działania ukierunkowane na integrację międzypokoleniową, w szczególności na budowanie relacji i kontaktów z młodzieżą, a także dążenie do urzeczywistniania wizji społeczeństwa *każdego wieku*, która zakłada aktywne uczestnictwo wszystkich grup wiekowych;
- 8) Działania służące likwidacji barier, w szczególności architektonicznych i komunikacyjnych, a nawet szerzej – służące tworzeniu przestrzeni miejskiej przyjaznej dla osób starszych, z niepełnosprawnościami i mających trudności w poruszaniu się.
- 9) Nacisk powinien być położony na informowanie o ofercie skierowanej do seniorów, z jednej strony poprzez narzędzia wirtualne, np. stronę internetową, aplikację dla seniorów, a z drugiej poprzez bardziej tradycyjne formy, takie jak ogłoszenia na tablicy ogłoszeń oraz przekazywanie informacji bezpośrednio konkretnym grupom odbiorców. Przekaz powinien zawierać ważne dla seniorów aspekty związane z odpłatnością za wydarzenie, dojazdem i innymi warunkami udziału.

Powyższe rekomendacje nie wyczerpują katalogu niezbędnych działań, stanowią natomiast główne wskazówki, które wynikają z badań w sposób bezpośredni lub poprzez wnioskowanie.

Olsztyn, 14 sierpnia 2023 r.

Izabela Jurzyńska